

مشمشه:

این بیماری تا چند قرن اخیر یکی از بیماریهای مهم و شایع در حیوانات تک سمی (اسب، الاغ و قاطر) در سراسر جهان بود. در اواسط سال ۱۹۰۰ میلادی در بسیاری از کشورها ریشه کن شد. در حال حاضر همه گیری آن در حیوانات شایع نیست. باکتری عامل بیماری بعنوان سلاح بیولوژیک بارها در جنگهای اول و دوم جهانی علیه حیوانات سازمانهای نظامی و حتی انسان بکار رفته است. در حوادث بیوتروریستی بسیار مخرب است. در سالهای ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ در کشورهای برزیل، شوروی سابق، اریتره، عراق، ایران، اتیوپی، مغولستان و امارات و... مواردی از این بیماری گزارش شده است. گربه سانان و انسان نسبت به این بیماری حساس هستند و در صورت ابتلا غلب منجر به مرگ خواهد شد. الاغ بیشتر از هر حیوان دیگری به بیماری حساس است. حساسیت به بیماری در شتر، خرس، گرگ و... وجود دارد.

تعریف: بیماری مشمشه جزء بیماریهای واگیردار، مسری و باکتریایی است و از دسته بیماریهای مشترک انسان و دام می باشد که در حیوانات گروه تک سمی (Equidae) مانند الاغ، قاطر و اسب همیشه یک بیماری مهم محسوب می شود. با پیشرفت علم موارد این بیماری نسبت به گذشته کاهش یافته است.

عامل بیماریزا: این بیماری توسط یک باسیل (باکتری) گرم منفی غیرمتحرک، بدون کپسول که نمی تواند تشکیل اسپور بدهد به نام بورخولدریا مالتی ایجاد می شود.

راههای انتقال و سرایت بیماری از حیوان آلوده به انسان:

- ۱- شایعترین راه انتقال خوردن غذا یا آب آلوده به ترشحات تنفسی یا زخمهای عفونی حیوان بیمار یا نافل آن بیماری می باشد.
- ۲- حیوانات ناقل با علائم بالینی جزئی و خفیف به مراتب بیشتر از حیواناتی که دارای علائم واضح هستند نقش دارند.
- ۳- از راه تماس مستقیم با ترشحات چرکی پوست و ترشحات تنفسی حیوان
- ۴- از طریق دستگاه تنفسی و بوسیله ذرات معلق تنفسی (آئروسول) و از طریق خراشهای پوستی و مخاطها
- ۵- از راه اشیاء و وسایل نگهداری اسب و الاغ بیمار و حتی غذا و آبی که حیوان استفاده می کند، انتقال می یابد.

توضیح: موارد نادری از بیماری انسان به انسان در اعضای خانواده بیمار رخ داده است و دو مورد نیز از طریق تماس جنسی منتقل شده است.

افراد در معرض خطر بیماری:

- ۱- کسانی که از بیماران مراقبت می کنند ۲- کارکنان آزمایشگاه و تحقیقات که با عامل بیماری سر و کار دارند ۳- افرادی که در مراکز نگهداری چهارپایان تک سمی مانند اسب و قاطر کار می کنند.

توضیح: تاکنون همه گیری این بیماری در انسان گزارش نشده است و بصورت تک گیر بوه و شانس انتقال بیماری از حیوان به انسان کم می باشد.

حساسیت و مقاومت عامل بیماری (باکتری) نسبت به محیط:

نسبت به حرارت حساس بوده و در ۵۵ درجه سانتی گراد ظرف مدت ۱۰ دقیقه از بین می رود. - عامل این بیماری در PH اسیدی حساس می باشد و از بین می رود. - مواد ضد عفونی کننده مانند ترکیبات ید در الکل و هیپوکلریت سدیم عامل بیماری را از بین می برند - به نور خورشید حساس است و ظرف ۲۴ ساعت از بین می رود - در مکانهای آلوده مقاوم و ۱ تا ۶ هفته زنده می ماند - در محیط مرطوب تا یکسال می تواند زنده بماند.

بیماری در حیوانات: میزان اصلی این بیماری الاغ، قاطر و اسب هستند اما در سایر پستانداران هم ممکن است رخ دهد. مانند سگ، گربه، بز، گوسفند و شتر. گربه سانان نسبت به این بیماری حساس هستند اما گاو و خوک و پرندگان نسبت به بیماری مقاوم هستند. حیوانات وحشی نیز مانند گرگ، خرس، موش صحرائی و خرگوش نیز آلوده شده اند.

دوره نهفتگی (کمون) بیماری در حیوان و انسان: از زمان ورود عامل بیماریزا به بدن تا زمان بروز علائم و نشانه ها متغیر است و بستگی به حساسیت و مقاومت دارد که بطور معمول ۲ تا ۶ هفته است اما می تواند چند روز تا چند ماه طول بکشد. نهایتاً دوره نهفتگی بیماری در انسان ۱ تا ۱۴ روز می باشد.

چگونگی سرایت پذیری بیماری: اسب و الاغ و قاطر آلوده و یا بیمار می توانند بیماری را به حیوانات دیگر و از جمله انسان منتقل نمایند معمولاً ترشحات بینی و ترشحات چرکی از زخمهای جلدی این حیوانات حاوی تعداد زیادی ارگانیزم بوده که عامل انتشار بیماری هستند.

علائم و نشانه های بیماری در انسان : این بیماری در انسان می تواند بصورت حاد و مزمن و عود کننده خودش را نشان دهد و دارای ۴ شکل بالینی است : ۱- عفونت موضعی ۲- عفونت ریوی ۳- عفونت خونی (سپتی سمی) ۴- عفونت چرکی مزمن پوست

عفونتهای موضعی : این باکتری به طور معمول از طریق خراشها و بریدگیهای پوستی وارد بدن می شود و می تواند منجر به ایجاد ندول و زخم در همان محل شود . این ندولها خاکستری یا سفید رنگ و سفت هستند و اطراف آن را هاله ای از خونریزی می گیرد که بعداً به شکل پنیری در آمده و یا سفت می شوند. غدد لنفاوی آن ناحیه نیز متورم می شود. این عفونت ممکن است در غشاء های مخاطی مثل چشم ، بینی و دستگاه تنفسی ایجاد شده و باعث ترشحات مخاطی در محل آلودگی گردد. که بدنبال آن علائمی مانند تب ، تعریق ، کوفتگی و تورم غدد لنفاوی همراه داشته باشد. عفونت منتشر نیز می تواند بصورت بثورات جلدی و ایجاد آبسه در اعضای داخلی بدن بروز کند . این آبسه ها اغلب در رطاحال ، کبد و ریه ایجاد می شود که نهایتاً بطرف سپتی سمی می روند.

عفونتهای ریوی: در اثر استنشاق عامل بیماری و یا از طریق خون آلوده به این باکتری رخ دهد که بصورت آبسه ریوی ، ایجاد مایع در پلور ریه و پنومونی خود را نشان دهد و بصورت حاد و ناگهانی است. دوره کمون این مرحله ۱۰ تا ۱۴ روز است. بدنبال این حالت سرفه ، درد پهلو ، گرفتاری قفسه سینه ، تب ، لرز ، تعریق و... رخ می دهد. تنفس مشکل شده (دیس پنه) و ممکن است در این مرحله زخم و ندول در بینی ایجاد شود که همراه با ترشح چرکی مخاطی است و ممکن است تیغه بینی سوراخ شود .

مرحله گند خونی (سپتی سمی) : این مرحله فرم مرگبار بیماری است و پس از ورود میکروب از طریق استنشاق ، زخم پوستی ، خوردن مواد آلوده و... رخ دهد . دوره نهفتگی ۱ تا ۵ روز دارد و علائمی مانند تب، درد عضلات، سردرد، اسهال و... ظاهر می شود. این حالت ظرف ۷ تا ۱۰ روز منجر به مرگ می شود . در این مرحله علی رغم درمان بیمار با آنتی بیوتیک امکان مرگ تا ۵۰٪ وجود دارد و اگر آنتی بیوتیک تجویز نشود ۲۴ تا ۴۸ ساعت اول بیش از ۹۰٪ بیماران جان خود را از دست می دهند. کسانیکه بیماریهای زمینه ای مانند دیابت ، کلیوی و یا تحت درمان با استروئید هستند و سیستم ایمنی آنها ضعیف است حساس هستند .

مرحله عفونت مزمن پوست : در این مرحله آبسه های متعدد ، ندول و زخمهایی در بافتهای مختلف ظاهر می شود که بصورت دوره ای عود کننده هستند و علائم آن خفیف تر از مرحله حاد است و اکثر بافتها و اعضای بدن مانند پوست ، بافت زیر جلد، کبد ، طحال ، دستگاه گوارش ، دستگاه تنفس و عضلات اسکلتی (دست، پا، بازو و ساق پا) گرفتار می شوند. کاهش وزن و بزرگی غدد لنفاوی دیده می شود و این شکل ممکن است تا ۵ سال طول بکشد.

علائم و نشانه های بیماری در حیوانات :

۱- در درجه اول بصورت یک ضایعه جلدی در محل زخم و خراشیدگی در بدن حیوان ، زخمهای بینی ، بیماری ریوی و جلدی است.

۲- در حیوانات دوره بیماری می تواند مزمن و حاد باشد فرمهایی که بصورت زخم بینی و ریوی هستند شدیدتر است

۳- حیوانات مبتلا به فرم شدید بیماری ۱ تا ۴ هفته تلف می شوند.

۴- فرم خفیف در حیوان گزارش شده که بصورت ترشحات چرکی از بینی و اختلال در تنفس ظاهر می شود.

۵- در شکل عفونت موضعی داخل بینی ، زخم عمیق و ندول در داخل کانال بینی ایجاد می شود که با ترشحات غلیظ زرد رنگ چرکی همراه است و ممکن است یکطرفه یا دو طرفه باشد.

مرگ و میر در حیوانات مبتلا : این بیماری می تواند تعداد زیادی از حیوانات را که در تماس نزدیک با یکدیگر هستند مبتلا کند (مانند گله اسبها و نگهداری تعداد زیادی الاغ و قاطر در استبل در کنار هم) که این بیماری از چند روز تا چند هفته حیوان مبتلا را تلف می کند ولی گاهی ممکن است حیوان مبتلا تلف نشود و سالها زنده بماند.

تشخیص: بر اساس علائم بالینی و تستهای آزمایشگاهی صورت می گیرد.

درمان : براساس نوع و شدت بیماری از چند روز تا چند ماه و گاهاً یکسال طول می کشد. داروهایی مانند تتراسایکلین ، سیپروفلوکساسین ، اسرپتومایسین ، جنتامایسین و سفنازیدیم استفاده می شود.

پیشگیری و کنترل بیماری:

بیماری واکسن ندارد- رعایت شرایط قرنطینه ای و جداسازی مهم است- پیشگیری از تردد حیوان آلوده - انجام تست مالئین در طول یک دوره سه هفته ای تا منفی شدن ۳ تست متوالی - جداسازی و معدوم نمودن حیوان آلوده - سوزاندن وسایل نگهداری و تیمار حیوان آلوده - ضد عفونی محل نگهداری حیوان آلوده با سود سوز آور و هیپوکلرید سدیم - دفع و دفن بهداشتی و سوزاندن

فضولات و کود حیوان آلوده - به حداقل رساندن تماس با حیوان آلوده و لاشه آن - رعایت فاصله سوزاندن یا دفن بهداشتی لاشه حیوان آلوده با منابع آب و محیط زندگی - گزارش بموقع بیماری - آموزش و اطلاع رسانی برای حفاظت از افراد سالم